

BS De Ark 4,5-sporenbeleid Lagere school (compacten en verrijken)

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

1. Identificatie van de voorbeeldpraktijk

Brede basiszorg lagere school: Binnenklasdifferentiatie: geel spoor: compacten en verrijken (binnen viersporenbeleid)

Dit is het spoor waarbij de in de klas aangebrachte leerstof verondersteld is reeds (grotendeels) verworven/beheerst te zijn, waardoor de tijd en de inspanning moeten gestoken worden in alternatieve, verrijkende opdrachten.

2. Beschrijving van de voorbeeldpraktijk

2.1. Doelgroep

Wie behoort tot (uiteindelijke) doelgroep van de praktijk?

Alle kinderen die nood hebben aan uitdaging (snelle werkers en snelle denkers).

Zij moeten de klassikale instructie niet of slechts heel kort volgen en moeten geen of slechts weinig oefeningen van de les/het werkboek maken.

Sommige kinderen vallen voor elk leerdomein binnen de doelgroep, andere kinderen slechts voor één of twee leerdomeinen.

Zijn er intermediaire doelgroepen? Zo ja, welke?

Door het 'verplicht' inrichten van het gele spoor in elke les (dit past binnen de schoolkeuze voor de aanpak van de klassikale 'differentiatie', een van de grondstromen binnen de visie van onze school), is elke leraar betrokken partij.

Zij ervaren het nut van dit aanbod voor zichzelf (klasmanagement) en voor de kinderen ((leer-)ontwikkeling).

Hoe wordt bepaald welke personen tot de doelgroep behoren?

Kinderen kiezen vanaf het tweede leerjaar per les(onderwerp) zelf welk spoor zij volgen (dit wordt opgebouwd in het eerste leerjaar door kinderen gaandeweg in hun keuzeprocess gericht bij te sturen - bij sommige kinderen moet hun keuzeprocess toch expliciet gestuurd worden tot het einde van de lagere school); sommige kinderen volgen verplicht het gele spoor (kinderen met attest hoogbegaafdheid, bij vermoeden van onderpresteren, als vervolg op de keuze(s) van het voorgaande leerjaar, na doortesting met LVS/AVI...).

Betrokkenheid doelgroep

Een tweejarig vormingstraject door Cego (KU Leuven) en een pedagogische studiedag door Spring-Stof vzw vormden de start, waardoor al onze leraren enerzijds organisatorisch en inhoudelijk een

gepast verrijkingaanbod kunnen bieden en anderzijds de kinderen gericht kunnen coachen. Daartoe volgden alle collega's ook nog een meerdaagse coachings-bijtscholing door Hans Mennes.

Spring-Stof vzw organiseert jaarlijks 2 à 3 gratis infomomenten voor ouders en leraren; de nieuwe collega's worden telkens uitgenodigd dit te volgen om zo de continuïteit te garanderen.

Per team is er een verantwoordelijke die het overzicht bewaakt: materiaal, opdrachten, begeleiding (selectie, planning, instructie, feedback, evaluatie) ... worden binnen het leerjaar en de graad én over de hele lagere school op elkaar afgestemd (doorgaande leerlijnen) door maandelijks overleg met de leerjaarverantwoordelijken, onder supervisie van de expert uit het beleidsteam.

Onze kinderen leren vanaf de kleuterschool om hun leerproces in eigen handen te nemen (zelfsturing via keuzebord). Stimulering van autonomie is ook een van de grondstromen van onze schoolvisie.

Ouders worden op de hoogte gebracht van onze werking (zie stappenplan verderop) tijdens een jaarlijkse infoavond ("openouderavond").

De kinderen laten weten dat ze graag met het aangeboden materiaal werken, dat ze blij zijn om met andere kinderen met leerhonger te kunnen samenwerken (elkaar helpen, elkaar versterken, van elkaar leren...). Ouders geven aan dat hun kind (terug) graag naar school komt. Voor de ouders is het ook een geruststelling als ze weten dat onze school hier strategisch op inzet. Oudergesprekken kunnen uitmonden in aanpassingen van een (individueel) traject. Leraren merken aan hun klasmanagement dat de kinderen zich beter/aangesproken/erkend voelen.

2.2. Doel

Hoofddoel

Kinderen met snel werk- en denktempo uitdagende verrijkende (verdiepende en verbredende) leerstof aanbieden, zodat ook zij verder ontwikkelen, op cognitief gebied en qua (leer-)vaardigheden. Hierdoor stijgt ook hun mate van betrokkenheid en hun welbevinden.

Op die manier willen we een brede ontwikkeling op hun niveau (zone van naaste ontwikkeling) stimuleren.

Subdoelen

De doelgroep van cognitief sterk functionerende kinderen heeft een verhoogde kans op leerdemotivatie, schoolmoeheid, onderpresteren (en op lange(re) termijn: vastlopen in hun studieproces in het middelbaar of tijdens hogere studies), eenzaamheid (zich anders, niet-erkend... voelen) indien er sprake is van een gebrek aan kansen om (voor hen specifieke) (leer- en sociale) vaardigheden te trainen. Daarom zetten we in op autonomie, betrokkenheid, competentie en het aanleren/stimuleren van executieve functies en een groeimindset. Deze kinderen willen bovendien herkend en erkend worden.

We willen de leermotivatie van deze kinderen hoog krijgen/houden. Dit doen we door, in combinatie met het inhoudelijk verrijkende aanbod, specifiek en bewust aandacht te besteden aan: groeigerichte mindset, zichzelf in gang zetten, doorzetten, omgaan met frustratie en falen, zelfinschatting, geheugen trainen, hulp zoeken/vragen, zelfevaluatie...

Daarnaast zetten we in op het versterken van hun sociale vaardigheden: alleen én samen kunnen werken, feedback geven aan en ontvangen van elkaar...

We zorgen ook voor afwisseling in materiaal om te vermijden dat kinderen uitgekeken raken op bepaalde opdrachten/oefeningen en om te stimuleren dat leren zo breed mogelijk gebeurt.

Ten slotte wensen we dat ook onze leraren een groter gevoel van competentie krijgen, door hen te ondersteunen in hun klasaankpak, via het sporensysteem, een stappenplan (zie afbeelding hieronder) en de aanwezigheid van verrijkende materialen.

2.3. Aanpak

Algemene opzet van de voorbeeldpraktijk

Ieder leerjaar heeft vier ankergroepen van telkens een 24-tal kinderen, elk met een ankerleraar, die per twee nog intensiever samenwerken (co-teaching); daarnaast is er een flexleraar. Samen vormen zij, geruggensteund door hun zorgcoördinator, beleidsmedewerker en LO-leraar, het team dat verantwoordelijk is voor alle kinderen van die leeftijdsgroep.

De flexleraar wordt ingeschakeld om de kinderen die het gele spoor (moeten) kiezen bij het begin/einde van de week gedurende twee lessuren instructie en feedback te geven over hun planning en/van hun (ander) werk; daarnaast zorgt de flexleraar ook voor een selectie van leer-, oefen-, huiswerk- en toetsmateriaal voor deze doelgroep.

De kinderen worden wekelijks in groepjes gezet met ontwikkelingsgelijken uit hun leerjaar of graad, om op eigen tempo en niveau te kunnen samenwerken. Ze leren daar o.a. ook correcte hulpvragen te

stellen. We baseren ons daarbij o.a. op de 7 uitdagingen van Tijn Koenderink en het Specifiek Diagnostisch Protocol bij Cognitief sterk functioneren van Prodia.

Elk trimester worden alle kinderen overlopen door ankerleraar en zorgcoördinator (en CLB) tijdens LOM (leerlingoverlegmomenten) en MDO's. *Kinderen en anker-/flexleraren vullen bovendien trimestrieel een evaluatie in voor de "Ark-o-scoop", ons feedback- en rapporteringsinstrument, waardoor alle partijen de evolutie (leerinhouden en vaardigheden) kunnen evalueren / opvolgen / becommentariëren.*

In sommige gevallen wordt de optie om te versnellen (een leerjaar overslaan) geopperd, als de genomen maatregelen ontoereikend blijken. Zo kan een leerling van het 5e leerjaar bv. de hele derde graad in 1 schooljaar afleggen, door de lessen Frans, seksuele opvoeding en 'op stap naar het middelbaar' wel in het 6e leerjaar te volgen.

Op het einde van het schooljaar wordt bij de overgangsbesprekingen een overzicht gegeven van de genomen maatregelen en het effect (op cognitieve en sociale ontwikkeling) ervan per kind, zodat het proces kan doorlopen en er geen kostbare tijd gestoken moet worden in een jaarlijkse verkenning- en oriënteringsfase. Op het einde van het vorige schooljaar / Bij de start van het huidige schooljaar worden daartoe bij deze kinderen LVS-toetsen afgenomen om een inschatting te kunnen maken van de te schrappen leerstof. Daarnaast worden soms bij het begin van een nieuw hoofdstuk de herhalings-toetsen afgenomen om te weten welke leerstof niet meer aangebracht en ingeoeffend moet worden.

Concrete inhoud van de voorbeeldpraktijk

Er wordt voor elk lesonderwerp uitbreidingsmateriaal voorzien voor Nederlands, Frans, Rekenen en WO/Project (ter vervanging van de geschrapte leerstof). Daarnaast krijgen deze kinderen de kans om een (vak)versnelling te doen (bv. het versneld aanleren van maal- en deeltafels), voorzien de leraren aangepaste toetsen en huiswerk, afgestemd op de door hen verwerkte leerstof, organiseert de school deelnamemogelijkheid aan de Kangoeroewedstrijd, de Wiskunde Olympiade, de Lego Challenge (i.s.m. UCLL Lerarenopleiding) en het schaaktoernooi, worden extracurriculaire lessen aangeboden (bv. Spaans, Japans) tijdens de schoolweek, enzovoort. Bij de projectwerking wordt o.a. de taxonomie van Bloom gebruikt om aan deze kinderen pittigere opdrachten te geven binnen het lopende thema van hun leeftijdsgroep.

Voor kinderen waarvoor deze maatregelen onvoldoende blijken om hun leershonger te stillen, verwijzen we naar buitenschoolse initiatieven, zoals Exentra, Mauna Loa, Spring-Stof, Talentvol, Ticonatuuractiviteiten, Trigger, VerderDenkPlaneet...

Weekplanning: in de eerste graad wordt deze planning gemaakt door de flexleraar en met het groepje kinderen kort overlopen en toegelicht. Vanaf de tweede graad verschuift de verantwoordelijkheid en het eigenaarschap naar de kinderen zelf, die in de klassikale weekplanning op de geschrapte lesmomenten (aanvankelijk gebeurt het schrappen door de leerkracht, geleidelijk aan neemt de leerling ook dit zelf in handen) de voorziene 'gele' taken roosteren. De flexleraar bekijkt in dat geval of dit een realistische, werkbare planning is.

Instructie: de kinderen krijgen, bij voorkeur in groep per leerjaar, uitleg bij de te maken opdrachten (inhoudelijk en organisatorisch) van de flexleraar.

Oefeningen / opdracht (project): de kinderen werken tijdens de voorziene werkmomenten in de klas (ter vervanging van de klassikale lessen) of thuis (ter vervanging van het klassikale huiswerk)

individueel, per twee of in een klein groepje aan hun opdrachten. Zij mogen elkaar vragen stellen en hulp bieden. Er is per les een opsplitsing in een zen-, een zoem- en een instructieklas voorzien, zodat deze leerlingen ook steeds een rustige werkplek kunnen vinden, of eentje waarin mag samengewerkt worden.

Feedback (proces en product): de kinderen krijgen op het einde van de week (of aan het begin van de week, vóór de nieuwe weekplanning en instructie) de kans om individueel of in groep terug te blikken op hun manier van (samen)werken en kunnen m.b.v. een correctiesleutel of de verbetering door de flexleraar inschatten of ze de opdrachten naar behoren hebben uitgevoerd (vorm en inhoud).

Vervolgdoel: al dan niet in overleg met de flexleraar (afhankelijk waar ze in hun leerproces staan) stellen de kinderen individueel o.b.v. de gekregen feedback vast waaraan zij de komende periode gaan werken (inhoud en vaardigheden).

De flexleraren hebben maandelijks overleg met elkaar en met de verantwoordelijke uit het beleidsteam, om de aanpak op elkaar af te stemmen, verdere stappen te zetten en concrete informatie door te geven. Zo vergroot de mogelijkheid om de cognitief sterke kinderen écht begeleiding op maat aan te bieden.

3. Uitvoering

Materialen

Er werden 'gele mappen' aangelegd, per leeftijdsgroep en per leerstofonderdeel, met verdiepings- en verrijkingsmateriaal: opdrachten en oefenblaadjes die samengesteld werden uit voorhanden zijnde methoden die daarop inzetten (zoals Sterk Rekenwerk, Somplex, Rekening, Pluspunters, Sterrenwerk, Kangoeroewedstrijd, Plustaak, Schrijfpalet, Denken over taal, RekenKundig, Taal(eigen)Wijs...) of die met behulp van de taxonomie van Bloom voor hen een aangepaste opdrachtformulering en resultaatverwachtingen geven.

In de derde graad schatten leerlingen zelf in of ze een les volgen, door vooraf in het Neuzeneuzeboek (methode Rekenprong) de samengevatte theorie erover te bekijken.

Sommige kinderen werken in een apart 'uitdagend' werkboek (Rekenkanjers Twist, Taalkanjers Twist, Denken in Getallen) of doorlopen versneld nieuwe leerstof (binnen de methode (werkboek) op hun (snel) tempo, of afgebakende leerstofonderdelen met apart materiaal - los van de gehanteerde methode (Twist), of leerstof die niet behoort tot de eindtermen van de basisschool (bv. Spaans).)

Opleiding en competenties van de uitvoerders

Bijscholing (tweejarig schooltraject ter implementatie van de viersporenaanpak o.l.v. Cego, pedagogische studiedag door Spring-Stof vzw + individueel: bij Leeracademie, Hoogbloei, Exentra, JuniorLab...)

In maart 2017 werd een pedagogische studiedag georganiseerd, waarop ouders en CLB ook uitgenodigd werden, over de visie en de aanpak (van opmerken over leerstof schrappen en alternatieve taken aanbieden tot (individuele) doelen aanpassen) van cognitief sterk functionerende kinderen. Hier werd een stappenplan (zie afbeelding hierboven) voorgesteld, waarop de leraren zich

voortaan konden baseren en dat zo een uniforme werking in de hele school garandeert. Dit stappenplan kwam o.a. voort uit een literatuurstudie.

Tijdens het schooljaar 2019-2020 werden uren vrijgemaakt voor een 'Expert Cognitieve Begaafdheid' op school, omdat deze doelgroep steeds meer aanpassingen vraagt. In 2020-2021 werd dit geïntegreerd in de werking van het beleidsteam, waarvan 1 beleidsondersteuner de verantwoordelijkheid kreeg over de schoolvisie en –aanpak van cognitief sterk functionerende kinderen. Deze expert heeft als taak de leerlijn van aanpak en afspraken te stroomlijnen (inventarisatie en afstemming) en het lerarenteam aan te sturen om deze aanpak te realiseren. Daartoe werd ook één verantwoordelijke per leeftijdsgroep gezocht, ondersteund door de respectievelijke zorgcoördinator(en).

Randvoorwaarden

Er moet een organisatorische mogelijkheid gecreëerd worden om deze kinderen te groeperen. Dit is noodzakelijk (en efficiënt) om hen instructie te geven, hen te laten samenwerken, zodat ze kunnen leren van/met elkaar ...

Daarnaast moeten er voldoende uren ingericht worden voor de flexleraren (want zij staan óók in voor (lees)zorg, STEM, boeken).

Het zorgbeleid moet hier dus expliciet op afgestemd zijn.

Kosten

Een ruwe schatting brengt ons bij minimum 6/24 LT per leeftijdsgroep (voor de voorbereiding, begeleiding, evaluatie ... van (het werk) van de kinderen én overleg met de zorgco's en de verantwoordelijke leraren uit de andere teams) + minimum 25 euro/kind (voor de aankoop van educatief materiaal) van de doelgroep.

4. Onderbouwing

Verantwoording

Door onze manier van werken willen we echt inzetten op de ontwikkelingsbegeleiding van kinderen (en vermijden dat we in een discussie terechtkomen van zorg versus onderwijs).

In de ARK-visie vormen Autonomie, Relatie en Kracht de bouwstenen voor ons onderwijs (een 'vertaling' van de zelfdeterminatietheorie op maat van onze school). Onze leerlingen kiezen zelf (autonomie) voor een opdracht waaraan ze in een kleinere groep en/of onder begeleiding van een leraar (verbondenheid) kunnen bijleren op hun niveau (competenties) (Ryan & Deci, 2017). Ook het zelf kunnen plannen van hun werktijd is motiverend .

Volgens een synthese van Rogers over de onderwijspraktijk aan begaafde leerlingen zijn er positieve effecten op de leerresultaten van deze leerlingen wanneer ze de mogelijkheid krijgen om op regelmatige basis op hun tempo kunnen werken (Rogers, 2007). Bovendien heeft het aanbieden van verrijking eveneens een positief effect op academische prestaties en op de sociale en emotionele ontwikkeling van cognitief sterke leerlingen (Kim, 2016).

Bij de begeleiding van de cognitief sterk functionerende leerlingen (Prodia, 2019; Verschuere et al., 2021) baseren we ons op het model van Talent van ontwikkeling (Kuipers, 2010) dat gestoeld is op Differentiated Model of Giftedness and Talent (Gagné, 2004) en op de Top 20 Principes uit de Psychologie voor het onderwijs aan en het leren van creatieve, getalenteerde en begaafde leerlingen (Bakx et al., 2020).

Recent onderzoek wijst op het belang van uitdagende leerstof voor leerlingen, omdat die uitdaging op maat een positief effect heeft op intrinsieke motivatie. Voor cognitief sterke leerlingen met leerhonger zijn de positieve effecten nog groter dan voor andere leerlingen (Lavrijsen et al., 2021; Soenens et al., 2021).

Binnen het gele spoor werken leerlingen aan hun zelfregulerende vaardigheden (Yazar Soyadi, 2015). Daarmee bedoelen we cognitieve leerstrategieën zoals oplossingsstrategieën en metacognitieve vaardigheden zoals planning, doelen stellen en zelfevaluatie. Deze vaardigheden nemen toe naarmate een leerling ouder wordt; daarnaast kunnen ze ook (deels) aangeleerd worden

We zetten bij de leerlingen van ons gele spoor daarnaast in op een growth mindset. Door onze begeleiding worden ze zich bewust van hun leerpotentieel (Dweck, 1999) en gaan ze daarmee actief aan de slag. Zo werken we actief toe naar eigenaarschap van leren, hetgeen een belangrijke rol speelt bij de overgang naar het secundair onderwijs, zeker in die gevallen waar een groot verschil bestaat wat prestaties betreft (Conley & French).

Wanneer leerlingen over hoge "mastery goals" beschikken, betekent dit dat zij gericht zijn op bijleren, hun eigen competenties ontwikkelen, groeien tov zichzelf. Mastery goals blijken een positieve bijdrage te leveren aan prestaties (Lavrijsen et al. 2021).

In deze meta-analyse rond differentiatie (Graham et al., 2020) haalden ze aan dat enkele elementen in een school aanwezig moeten zijn om tot een dieper begrip te komen van differentiëren. Een eerste element is het inzetten op professioneel leren. Onze leraren kregen daarom een bijscholingstraject. Een tweede element is de aanwezigheid van materiaal en van ondersteuning. Door expliciet in te zetten op de aanwezigheid van een expert in het lerarenteam wordt hieraan tegemoet gekomen. Ten slotte is er ook ondersteuning nodig vanuit de directie. De leerkrachten hebben de vrijheid om binnen hun team te experimenteren met samenstellingen van groepen en leerinhouden. Inzetten op professionalisering is een belangrijke randvoorwaarde (Bakx et al., 2021).

Onderzoek toonde aan dat hoogintelligente leerlingen voordeel ondervinden van een training van zelfregulatiestrategieën in een reguliere, heterogene klas (Sontag & Stoeger, 2015). Om dat voordeel te bereiken is het noodzakelijk dat de leraar de cruciale elementen van de training daarbij benadrukt: expliciete benoeming van en ruimte voor het inoefenen van de strategieën om zo de relatie tussen leergedrag en bereikte resultaten te zien. Stoeger et al. (2015) bevestigden dat dit het best bereikt wordt door deze leerlingen uitdagende opdrachten aan te bieden omdat de cognitief sterk functionerende leerlingen hun prestaties enkel kunnen verbeteren door de gepaste strategieën te hanteren, door het creëren van een authentieke situatie waar ze het nut van die strategieën inzien. De positieve veranderingen in motivatie, leergedrag en academische gevoelens die hiermee uitgelokt worden, dragen op lange termijn bij aan het voorkomen of verbeteren van onderpresteren.

Er werd ook uit onderzoek aangetoond dat de motivatie van cognitief sterk functionerende leerlingen gevoed kan worden als voldaan is aan hun psychologische basisbehoeften (Hornstra et al., 2020).

Deze inzichten sluiten aan bij de bevindingen uit de meta-analyse van Lou et al. (1996): de effecten van binnenklasgroepering op prestaties van leerlingen zijn het meest significant wanneer met kleine, homogene groepjes gewerkt wordt, mits aangepaste (verkorte) instructie (VanTassel-Baska et al., 2008; VanTassel-Baska et al., 2020) en (uitdagende) materialen (Verachtert, 2021).

Samenvatting werkzame elementen

Professional learning

Het hele team is mee, door bijscholing (bv. pedagogische studiedag) + door onze schoolvisie (grondstromen Autonomie, Relatie, Kracht en Differentiatie). Zo wordt bv. de groeimindset doorleefd, naar kinderen toe, naar collega's toe, naar het team toe, naar ouders toe.

1 flexleraar per leeftijdsgroep die verantwoordelijk is + 1 lid uit het beleidsteam dat hen aanstuurt/opvolgt + alle (4) zorgcoördinatoren die die bril bewust opzetten en zo ook ondersteunen.

Regelmatig overleg met flexleraren, zorgco's en beleidsverantwoordelijke

Beleid

1X per trimester met beleidsteam en daaropvolgend PV en/of pedagogische studiedag met CSF als onderwerp/focus voor het hele team

1X per jaar overleg met RVB

Budget voor zorgmateriaal

Inlichten ouders van aanpak op school- en klasniveau (ouderavond per leeftijdsgroep)

individuele oudergesprekken met ankerleraar, zorgco en clb-medewerker

Wetenschappelijke referenties.

- Bakx, A., Samsen-Bronsveld, E., & Hoogeveen, L. (2020). Top 20 principes uit de psychologie voor het onderwijs aan en het leren van creatieve, getalenteerde en begaafde leerlingen van de voor- en vroegschoolse educatie, het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.
- Bakx, A., van Gerven, E., & Weterings-Helmons, A. (2021). Pakkende professionalisering. In *Hoe Dan?! Pakkend onderwijs voor begaafde leerlingen*. (pp. 159–176). Pica.
- Conley, D. T., & French, E. M. Student ownership of learning as a key component of college readiness. *American Behavioral Scientist*, 58(8), 1018–1034.
- Dweck, C. S. (1999). *Self-theories : their role in motivation, personality and development*. Hove: Psychology Press.
- Gagné, F. (2004). Transforming gifts into talents: the DMGT as a developmental theory¹. *High Ability Studies*, 15(2), 119-147. <https://doi.org/10.1080/1359813042000314682>
- Graham, L. J., de Bruin, K., Lassig, C., & Spandagou, I. (2020). A scoping review of 20 years of research on differentiation: investigating conceptualisation, characteristics, and methods used. *Review of Education*, 9(1), 161-198. <https://doi.org/10.1002/rev3.3238>
- Hornstra, L., Bakx, A., Mathijssen, S., & Denissen, J. J. A. (2020). Motivating gifted and non-gifted students in regular primary schools: A self-determination perspective. *Learning and Individual Differences*. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2020.101871>

- Kim, M. (2016). A Meta-Analysis of the Effects of Enrichment Programs on Gifted Students. *Gifted Child Quarterly*, 60(2), 102-116. <https://doi.org/10.1177/0016986216630607>
- Kuipers, J. (2010). De Kracht in jezelf. In: Eduforce.
- Lavrijsen, J., Preckel, F., Verachtert, P., Vansteenkiste, M., & Verschueren, K. (2021). Are motivational benefits of adequately challenging schoolwork related to students' need for cognition, cognitive ability, or both? *Personality and individual differences*, 171.
- Prodia. (2019). Specifiek Diagnostisch Protocol bij Cognitief Sterk Functioneren.
- Rogers, K. (2007). Lessons learned about educating the gifted and talented a synthesis of the reasearch of educational practice.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination Theory: Basic psychological needs in motivation, development and wellness*. Guilford.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Boncquet, M., Sypré, S., Lavrijsen, J., & Verschueren, K. (2021). De rol van motivatie in het presteren en welbevinden van cognitief begaafde leerling. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals*. (pp. 48-70). Acco learn.
- Sontag, C., & Stoeger, H. (2015). *Can highly intelligent and high-achieving students benefit from training in self-regulated learning in a regular classroom context? Learning and Individual Differences*.
- VanTassel-Baska, J., Feng, A. X., Brown, E. F., Bracken, B., Stambaugh, T., French, H., & Bai, W. (2008). A Study of Differentiated Instructional Change Over 3 Years. *Gifted Child Quarterly*, 52(4), 297-312.
- VanTassel-Baska, J., Hubbard, G. F., & Robbins, J. I. (2020). Differentiation of Instruction for Gifted Learners: Collated Evaluative Studies of Teacher Classroom Practices. *Roeper Review*, 42(3), 153–164. <https://doi.org/10.1080/02783193.2020.1765919>
- Verachtert, P. (2021). Compacten en verrijken voor cognitief begaafde leerlingen. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals* (pp. 109–128). Acco learn
- Verschueren, K., Lavrijsen, J., Sypré, S., Struyf, E., Vansteenkiste, M., Soenens, B., & Donche, V. (2021). Cognitieve begaafdheid en talentontwikkeling: een hedendaagse visie. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals*. (pp. 13-32). Acco learn.
- Yazar Soyadı, H. S. T. (2015). A Comparison of the Self-regulated Skills in Science Learning of Gifted and Non-gifted Students. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 3(1), 42-42. <https://doi.org/10.17478/jegys.2015112017>